

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาทุกยุคทุกสมัยล้วนมีจุดหมายหลักคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีชีวิตที่เป็นสุข ตามความมุ่งหวังของสังคมโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมผู้เรียนมีพัฒนาการตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 5)

“...เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใดแท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยคำแนะนำ ควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ที่เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษาท่านจะช่วยเหลือเขาได้มากที่สุดเพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกด้าน รองลงมาจากบิดามารดา...” พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า ข) 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 1-2 (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) เป็นการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนซึ่งกำลังเข้าสู่วัยรุ่นเริ่มแรกซึ่งเป็นวัยที่มีความต้องการ การแสดงออก ต้องการเพื่อนและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนซึ่งมีความคิดของตนเองเป็นอิสระ บางครั้งอาจประพฤติตนไม่เหมาะสมได้ง่าย เช่น พฤติกรรมการเสพยาเสพติด พุดโกหก ลักขโมย พุดก้าวร้าว ชอบหลบหลีกหนีการเรียน และพฤติกรรมดูหนังเล่นเกม หากปล่อยให้พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น โดยไม่มีการดูแล ติดตาม ป้องกันและแก้ไข ให้ความช่วยเหลืออาจนำไปสู่ปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งอาจเป็นผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนอาจส่งผลกระทบต่อ

การปรับตัว ครอบครัวและโรงเรียนได้เทคโนโลยีต่างๆ ทางด้านอินเทอร์เน็ต และเกม ส่งผลกระทบต่อผู้คนที่ทางด้านบวกและด้านลบ การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรเป็นสำคัญโดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นกำลังและเป็นหัวใจของชาติในอนาคตดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งที่จะต้องทำเป็นอย่างยิ่ง จุดประสงค์ที่สำคัญในการพัฒนาคน คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ แม้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะไม่ใช่วิชาชีพที่สามารถดูแลแก้ไขปัญหาของเด็กได้อย่างเบ็ดเสร็จแต่ความรักความเอาใจใส่ ความเมตตาห่วงใยของครูที่มีต่อนักเรียน โดยการอบรมสั่งสอนให้นักเรียน เยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษาออกไปเป็นปัญหาของสังคม แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะครูผู้รับผิดชอบและผู้ปกครองนักเรียนในการ ร่วมกันป้องกันและแก้ปัญหาการมีพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความมุ่งหวังให้ครูทุกคนมีนักเรียนในความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดประมาณ 20-25 คน โดยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งด้านการเรียน ความประพฤติ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ครอบครัว เศรษฐกิจ และอื่นๆ มีระบบข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อการคัดกรองนักเรียน ครูต้องดำเนินการส่งเสริม ป้องกันและการแก้ไขเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี มีปัญญา และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขหากมีกรณีที่ยากต่อการช่วยเหลือก็ให้ใช้วิธีการส่งต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือนักเรียนต่อไป (สมประสงค์ สังขะไชย, 2546, หน้า 20)

ครูจึงมีหน้าที่ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด บทบาทหน้าที่ของครูนอกจากให้ความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพแล้วครูต้องรู้หลักจิตวิทยาที่เป็นศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมและการกระทำของเด็ก เพื่อช่วยเหลือเด็กตามวัยและพัฒนาการต่างๆ (สมพร สุทัศนีย์, 2541, หน้า 11) ดังนั้นจึงจำเป็นที่นักเรียนต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดีจากพ่อแม่เมื่ออยู่ที่บ้าน และจากครูเมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนทำให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างครูกับศิษย์นั้นใกล้เคียงกันกับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรบางครั้งที่บทบาทหน้าที่ของครูกับศิษย์ก็เหมือนหรือใกล้เคียงมากกับบทบาทหน้าที่ของบิดามารดากับบุตร พ่อแม่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดเมื่อนักเรียนอยู่บ้าน และครูโดยเฉพาะครูที่ปรึกษา มีความสำคัญมากเมื่อนักเรียนมาอยู่ที่โรงเรียน เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับนักเรียน และทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่นักเรียนขณะที่อยู่ในโรงเรียนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการดำเนินงานอย่างมีเทคนิคและวิธีการต่างๆ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 7-8) ซึ่งเป็นการทำงานอย่างมีระบบ มีการประสานงานกับบุคลากรทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งในการแก้ปัญหาของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อบรรลุจุดหมายของการศึกษาซึ่งจำเป็นต้องมีศักยภาพสมรรถภาพและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อดำเนินการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายของการบริหาร ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข (ธีรบุช ธีรทีป, 2548, หน้า 1-3) ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2540, หน้า 278-280) ที่ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำอย่างเต็มศักยภาพ ทুমเทให้แก่งานบริหารโรงเรียนเป็นหลัก จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับครูและนักเรียนมากขึ้น ทั้งนี้การบริหารงานในระดับสูงนั้นจะต้องมีกระบวนการในการบริหารที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 17-25) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางในการดำเนินงานได้แก่การบริหารจัดการให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้ทราบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบและเพื่อเป็นแนวทางที่ผู้อำนวยการโรงเรียนจะได้นำผลของงานวิจัยไปปรับเป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงการบริหารงานในสถานศึกษาต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับใด
2. การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศชาย และเพศหญิงแตกต่างกันหรือไม่
3. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยจำแนกตามอายุมากและอายุน้อย แตกต่างกันหรือไม่
4. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยจำแนกตามประสบการณ์มากและประสบการณ์น้อย แตกต่างกันหรือไม่
5. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยจำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2558 ตามหลักการตามหลักการของคู่มือการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 1-6) พ.ศ. 2546 ของกรมสุขภาพจิตและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบ 5 ด้าน และผู้วิจัยเพิ่มปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ามา เพราะในทางปฏิบัติการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะได้ผลจะต้องมีปัจจัยต่างๆ เช่น การทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและคนสำคัญในชุมชน การนำเอาศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการละลายพฤติกรรมของนักเรียน กิจกรรมที่แสดงความสามารถในเชิงความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี และการดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น เข้ามาเสริมเพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 6) คือ

- 1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 1.2 การคัดกรองนักเรียน
- 1.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
- 1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน
- 1.5 การส่งต่อนักเรียน
- 1.6 ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษานักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนจำนวน 37 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,115 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่ปรึกษา โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย รวมจำนวนทั้งหมด 287 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 607-610) ค่าความเชื่อมั่น 95%

3. ขอบเขตของตัวแปร

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียน

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) ประสบการณ์ในการทำงาน
- 4) ระดับการศึกษา

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 6 ด้าน ได้แก่

- 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) การคัดกรองนักเรียน
- 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
- 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน
- 5) การส่งต่อนักเรียน
- 6) ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ระยะเวลาการทำวิจัย เริ่มวันที่ 10 มิถุนายน 2558 - 31 ตุลาคม 2559

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปรึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่เกิดจากการแบ่งโดยกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2553 โดยเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 37 โรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการจัดการดำเนินการวางแผนและแก้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรในด้านบุคคล การเงิน และวัสดุสิ่งของต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของการอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ครูที่ปรึกษา หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้นนักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลนักเรียน ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการและมีการร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษาซึ่งมีการจัดวางขั้นตอนการดำเนินงานไว้ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้จักนักเรียนในด้านต่างๆ ได้แก่ ความสามารถ สุขภาพ ครอบครัว เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับครูที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาหรือส่งเสริมพัฒนา รวมทั้งการช่วยเหลือแก้ปัญหาได้ถูกทางและรวดเร็วมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการดำเนินงานตามแผนและปฏิบัติงานเกี่ยวกับรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยมีการแบ่งงานให้เหมาะสมและชัดเจน มีข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ชัดเจนสอดคล้องตามวัตถุประสงค์มีการนิเทศ ติดตามผลเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากนักเรียนแต่ละคนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครูและผู้ปกครองร่วมในการดูแลด้วยมีเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลครบถ้วนบุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามแผนงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการนำปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไข

2. การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่ปกติและกลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงหรือมีปัญหาเพื่อหาวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกต้องและรวดเร็วทั้งด้านการป้องกัน การแก้ไขและการส่งเสริมพัฒนาดำเนินไปอย่างมีทิศทางและมีความชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียนตามความถูกต้องตัวบ่งชี้ของเกณฑ์ในการคัดกรองมีความชัดเจน

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การที่จัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดโฮมรูม การประชุมผู้ปกครอง หรือการส่งเสริมให้กับนักเรียนฝึกหัดอาชีพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะรวมการป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพ

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การให้ความดูแลเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิดและหาวิธีช่วยเหลือไม่ปล่อยปละละเลยมีมาตรการที่ชัดเจนให้ครูดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยเน้นการปฏิบัติจริงมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะตลอดทั้งเทคนิคในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนมีคณะกรรมการการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียนมีกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างหลากหลายมีการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องมีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา

นักเรียนมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนตามความเหมาะสมมีการตรวจสอบและติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา

5. การส่งต่อนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้นักเรียนได้รับความช่วยเหลือ ประกอบด้วย การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก สถานศึกษามีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ การส่งต่อนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือมีการจูงใจนักเรียนให้ยินดีต่อการถูกส่งต่อเพื่อรับการช่วยเหลือโรงเรียนมีการดำเนินงานการแก้ไขเบื้องต้นก่อน หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จึงดำเนินการส่งต่อนักเรียนมีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียนทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนมีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่ออย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอมีข้อมูลนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือวิธีการช่วยเหลือก่อนการส่งต่อที่ชัดเจนมีการติดตามผลการส่งต่อนักเรียนกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อหาทางแก้ไขปัญหามีการบันทึกการส่งต่อนักเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรมีการนำข้อมูลของนักเรียนที่มีปัญหามาปรับปรุงแก้ไข เพื่อทำการส่งต่อให้ทันกับการช่วยเหลือผู้บริหารและครูที่ปรึกษามีการประชุมก่อนการตัดสินใจว่าจะส่งต่อนักเรียนภายในหรือภายนอกหน่วยงานมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือส่งต่อในกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการได้

6. ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง เหตุการณ์หรือกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีขึ้นผู้บริหารและครูที่ปรึกษา รู้จักผู้ปกครอง และคนสำคัญของชุมชนการนำศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการละลายพฤติกรรมของนักเรียนเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงกิจกรรมที่นักเรียนสามารถแสดงความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กับนักเรียนทุกคนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย กิจกรรมที่ส่งเสริมให้กับนักเรียนทุกคนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการดำรงชีวิต เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติต่างๆรอบตัวการดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงจนเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และเป็นการช่วยส่งเสริม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ตระหนักถึงการบริหารและการจัดการด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร สามารถใช้หลักการและแนวคิดตามคู่มือการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1-ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่1-6) พ.ศ.2546 ของกรมสุขภาพจิตและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการบริหารดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นได้